

Yüksek Performans Sporunda Dijital Gözetim, Sporcu Hakları ve Sözleşmesel Kısıtlamalar: İnsan Hakları Temelli Bir İnceleme

Fethi YILDIRIM¹

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın temel amacı, küresel bir endüstriye dönüşen yüksek performans sporunda, matbu sözleşmelerle profesyonel sporcuların sivil otonomileri ve serbest dolaşım hakları üzerinde kurulan kurumsal hegemonyanın (asimetrik ahlak hükümleri, transfer kısıtlamaları ve siber-fiziksel gözetim) ulusal normlar (TBK, KVKK) ve uluslararası insan hakları (AIHS, GDPR, AB Hukuku) bağlamındaki hukuki meşruiyetini incelemektir.

Yöntem: Disiplinlerarası nitel araştırma desenlerinden geleneksel (narratif) derleme yöntemine dayanan bu çalışmada; güncel ampirik çalışmalar (2024-2026), ulusal spor regülasyonları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AIHM), Avrupa Adalet Divanı (CJEU) ve Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) içtihatları analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırma sonucunda, karşılıklılık ilkesinden yoksun ahlak hükümlerinin sporcuların sivil ifade özgürlüğünü daralttığı ve FIFA'nın transfer regülasyonlarının sporcuların serbest dolaşım hakkını ihlal ettiği saptanmıştır. Ayrıca, biyometrik veri izninin asimetrik güç dengesi nedeniyle hukuken sakat bir katılım ön şartına dönüştüğü, bu verilerin spor bahisleri sektörüyle kesişmesinin ciddi mahremiyet riskleri doğurduğu ve kesintisiz siber gözetimin sporcularda klinik düzeyde teknostres yarattığı doğrulanmıştır. AIHM'in Temmuz 2025 tarihli Semenya v. Switzerland Büyük Daire kararı ve CJEU'nun Ekim 2024 tarihli Lassana Diarra kararıyla Lex Sportiva'nın mutlak özerkliğinin kırılabileceği, insan hakları ve AB hukukunun spor yönetiminde zorunlu bir denetim standardı hâline geldiği belirlenmiştir.

Sonuç: Sonuç itibarıyla, modern spor sözleşmelerindeki asimetrik hükümlerin ve dijital gözetimin sporcunun temel haklarını ölçüsüzce ihlal ettiği değerlendirilmiş olup; adil bir ekosistem için sporcu veri egemenliğinin tanınması, dağıtık veri sistemlerinin kullanılması ve fesih ile transferlerde hukuki karşılıklılık tesisi gereklilik arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor Hukuku, Ahlak Hükümleri, Biyometrik Veri, Serbest Dolaşım, Teknostres.

ABSTRACT

Digital Surveillance, Athlete Rights and Contractual Restrictions in High-Performance Sports: A Human Rights-Based Analysis

Purpose: The main purpose of this study is to examine the legal legitimacy of the corporate hegemony (asymmetric morality provisions, transfer restrictions and cyber-physical surveillance) established over the civil autonomy and free movement rights of professional athletes through printed contracts in the context of national norms (TBK, KVKK) and international human rights (ECHR, GDPR, EU Law) in high performance sports, which has turned into a global industry.

Method: In this research based on the interdisciplinary traditional (narrative) compilation method within qualitative research designs; Current empirical studies (2024-2026), national sports regulations and case law of the European Court of Human Rights (ECHR), European Court of Justice (CJEU) and International Court of Arbitration for Sport (CAS) were analyzed.

Results: As a result of the research, it was determined that morality provisions lacking the principle of reciprocity narrowed athletes' freedom of civil expression and FIFA's transfer

¹ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, , Elazığ/TÜRKİYE. fethi23yildirim@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8420-0576

regulations violated athletes' right to free movement. Additionally, it has been confirmed that biometric data consent has become a legally invalid prerequisite for participation due to the asymmetrical balance of power, that the intersection of this data with the sports betting industry poses serious privacy risks, and that uninterrupted cyber surveillance creates clinical-level technostress in athletes. With the Swiss Grand Chamber decision in *Semenya v. Switzerland* (July 2025) and the CJEU's *Lassana Diarra* decision (October 2024), it was determined that the absolute autonomy of *Lex Sportiva* was broken and human rights and EU law became a mandatory standard of control in sports management.

Conclusion: In conclusion, it has been evaluated that the asymmetric provisions and digital surveillance in modern sports contracts excessively violate the fundamental rights of the athlete. For a fair ecosystem, recognition of athlete data sovereignty, use of distributed data systems, and establishment of legal reciprocity in termination and transfers have been deemed necessary.

Keywords: Sports Law, Moral Provisions, Biometric Data, Free Movement, Technostress.

GİRİŞ

Sporun salt bir fiziksel rekabet alanı olmaktan çıkıp, küresel ölçekte devasa bir reklam, yayın, veri ve eğlence endüstrisine dönüşümü, profesyonel sporcunun hukuki ve ontolojik statüsünü kökten değiştirmiştir. Geleneksel sosyolojik yaklaşımlarda elit sporcu, yalnızca oyun alanında fiziksel yeteneğini sergileyen bir aktör olarak tanımlanırken; modern çağda titizlikle yönetilmesi ve her an optimize edilmesi gereken temel bir insan sermayesine dönüşmüştür (Giulianotti, 2005). Spor endüstrisinin ulaştığı finansal hacim olağanüstü boyutlardadır; örneğin yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'nde Ulusal Kolej Sporları Birliği (NCAA) 2023 sezonu sonunda yaklaşık 1,3 milyar dolar gelir elde ederken, spor endüstrisine entegre olan giyilebilir teknoloji pazarının 2030 yılına kadar 150.5 milyon dolarlık rekor bir büyüklüğe ulaşması öngörülmektedir (DeShane, 2024). Bu devasa finansal yatırımın beraberinde getirdiği ağır risk yönetimi ve marka koruma refleksi, spor organizasyonlarının denetim mekanizmalarını stadyumların ve antrenman tesislerinin sınırları dışına taşımasına zemin hazırlamıştır. Bu durum, bireyin sivil otonomisi ile kurumsal sözleşme serbestisi arasındaki yapısal çatışmaları inceleyen Spor Hukuku disiplininin en kritik ve güncel tartışma alanlarından birini doğurmuştur.

Günümüz matbu profesyonel sporcu sözleşmeleri incelendiğinde, performansı ve kulüp imajını güvence altına almak adına sporcunun tehlikeli sayılabilecek boş zaman aktivitelerine, medya ile iletişim biçimlerine, siyasi ifade özgürlüğüne ve sosyal yaşamına sert kısıtlamalar getirildiği görülmektedir. Eğlence ve spor hukuku literatüründe ahlak hükümleri (morals clauses) olarak bilinen bu disiplin maddelerinin tarihsel kökeni, 1920'lerde Hollywood sinema endüstrisinde yaşanan skandallara ve eş zamanlı olarak efsanevi beyzbolcu Babe Ruth'un 1922 tarihli sözleşmesine eklenen alkol ile gece hayatı kısıtlamalarına kadar uzanmaktadır (Epstein, 2016; Socolow, 2008). Kâğıt üzerinde markanın ticari itibarını koruma amacı taşıyan bu

defansif maddeler, günümüzde sosyal medyanın anlık dolaşım hızıyla birleşerek, işveren konumundaki kulübün veya sponsorun sporcu üzerinde kurduğu orantısız bir fesih silahına dönüşmüştür (Carty, 2022). Sosyal platformlardaki sivil ifadeleri veya mesai dışı eylemleri nedeniyle sporcuların ağır yaptırımlarla karşılaşması, anayasal bir temel hak olan özel hayatın gizliliği ile kurumsal çıkarlar arasındaki sınırların kulüpler lehine nasıl ölçüsüzce ihlal edildiğini açıkça göstermektedir (Çiçek, 2024).

Dahası, antrenman bilimleri ve spor teknolojilerindeki devrimle birlikte spordaki bu gözetim kültürü siber-fiziksel bir boyut kazanmıştır. Giyilebilir teknolojiler, GPS entegreli yelekler and anlık sensörler aracılığıyla sporcuların kalp ritimlerinin, uyku düzenlerinin, laktat seviyelerinin ve genetik yatkınlıklarının kesintisiz izlenmesi, yüksek performans sporunda modern bir panoptikon mekanizması doğurmuştur (De Moya ve Pallud, 2020). Sürekli bir veri madenciliği süreciyle toplanan ve kişiyi doğrudan belirlenebilir kılan bu biyometrik veri akışı, performansı optimize etme argümanının ötesine geçerek gönüllü katılım ile zorunlu profesyonel itaat arasındaki çizgiyi bulanıklaştırmaktadır (Osborne ve Cunningham, 2017). Sporcular, bu dijital ekosistemin temelini oluşturan verileri bizzat kendi bedenleriyle üretmelerine rağmen, verilerin mülkiyeti ve ticari kullanımı konusundaki karar alma süreçlerinden dışlanarak pasif birer veri nesnesine dönüştürülmektedir (Kwon, 2025). Ek olarak, Dünya Dopingle Mücadele Ajansı'nın (WADA) her gün nerede olunacağını bildirmeyi zorunlu kılan bulunabilirlik (whereabouts) kurallarının elit sporcularda yarattığı mahremiyet ihlali de bu gözetim rejiminin idari bir yansımasıdır (Valkenburg, de Hon ve van Hilvoorde, 2014).

Sözleşmelerle meşrulaştırılan bu kesintisiz siber-fiziksel gözetim mekanizmaları ve sosyal kısıtlamalar, sporcular üzerinde yalnızca hukuki bir mahremiyet ihlali yaratmakla kalmamakta, aynı zamanda klinik bir tahribat kaynağı olan teknostres olgusunu tetiklemektedir. Bireyin teknolojiye ve sürekli izlenmeye bağlı kalma zorunluluğundan doğan bu dijital anksiyete; performansla yönelik amatör ve elit sporcularda yapılan güncel araştırmalara göre; performans artırma zorunluluğu, dijital görünürlük, kıyaslama baskısı, ölçüm verilerine saplantı ve sürekli izlenme hissi gibi spora özgü faktörlerle birleşerek derin bir psikolojik baskı yaratmaktadır (Werner ve Bischof, 2024).

Bu derleme çalışmasının temel amacı; yüksek performans sporunda kulüplerin, sponsorların ve federasyonların performans beklentileri uğruna sözleşmeler yoluyla yaptığı bu kapsamlı sivil ve bedensel müdahalelerin; Türk hukuku (TBK, İş Kanunu, KVKK) ve uluslararası insan hakları normlarının (GDPR, AİHS, AB Hukuku) güvence altına aldığı kişilik

hakları, serbest dolaşım hakkı, özel hayatın gizliliği ve ölçülülük sınırlarıyla nasıl ve ne ölçüde çatıştığını disiplinlerarası bir bağlamda ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli ve Prosedür

Bu araştırma, spor hukuku, iş hukuku, bilişim hukuku (veri mahremiyeti) ve spor sosyolojisi disiplinlerinin kesişim noktasında, sözleşme kaynaklı sosyal kısıtlılıkları çok boyutlu incelemek amacıyla nitel araştırma desenlerinden geleneksel (narratif) derleme yöntemiyle tasarlanmıştır. Araştırma prosedürü kapsamında, belirlenen hukuki ve akademik veri tabanlarında literatür taraması yapılmış ve elde edilen bulgular doktriner analiz ve içtihat analizi süzgecinden geçirilmiştir. Çalışma, insan veya hayvan katılımcılar üzerinde doğrudan bir veri toplama işlemi içermeyen ve kamuya açık hukuki metinler, mahkeme kararları ile mevcut literatür üzerinden yürütülen bir derleme (doküman incelemesi) niteliği taşıdığından etik kurul onayına tabi değildir.

Evren ve Örneklem Araştırmanın yapısı gereği çalışma evrenini, profesyonel spor sözleşmeleri, sporcu hakları ve sporda gözetim uygulamaları üzerine yazılmış hukuki metinler ve akademik literatür oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise amaçlı örnekleme (kriter örnekleme) yöntemiyle seçilmiş olup; literatürdeki 2024, 2025 ve 2026 yıllarına ait en güncel ampirik ve doktriner araştırmalar ile çalışmanın odağını oluşturan spesifik dönüm noktası (emsal) mahkeme kararlarından oluşmaktadır.

Veri Toplama Yöntemi Araştırma sürecinde veri toplama aracı olarak doküman incelemesi (belge tarama) tekniği kullanılmıştır. Araştırma verileri, ulusal ve uluslararası akademik veri tabanlarında (TR Dizin, DergiPark, YÖK Tez Merkezi, HeinOnline, PubMed, Web of Science) gerçekleştirilen sistematik taramalarla elde edilmiştir. Ayrıca, birincil hukuki veri kaynakları olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türk Medeni Kanunu (TMK), Türk Borçlar Kanunu (TBK), 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ile Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) mevzuatları kullanılmıştır.

Veri Analizi Elde edilen veriler, doktriner analiz ve içtihat analizi olmak üzere iki sistematik yaklaşımla çözümlenmiştir. Doktriner analiz kapsamında ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat metinleri ile güncel literatür derinlemesine incelenmiştir. İchtihat analizi bağlamında ise; Türk yargı organlarının (Yargıtay) profesyonel sporcu sözleşmelerine ilişkin emsal değerlendirmeleri, Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) ödülleri, İsviçre Federal Mahkemesi (SFT) kararları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) ve Avrupa Adalet

Divanı'nın (CJEU) spor tahkimine ve transfer kurallarına ilişkin güncel kararları sistematik bir şekilde sentezlenerek yorumlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, sporcu sözleşmelerindeki kısıtlılıkların temel dayanakları ile bu kısıtlılıklardan doğan hukuki ve psikolojik ihlallere ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat, ampirik saha araştırmaları ve yargısal içtihatlar objektif bir çerçevede incelenmiş ve elde edilen bulgular sistematik olarak tablolastırılarak sunulmuştur.

3.1. Sözleşme Hukuku, Sadakat Yükümlülüğü ve Ahlak Hükümleri

Sporcu ile kulüp arasındaki hukuki ilişki incelendiğinde, bu ilişkinin katı bir bağımlılık unsuru taşıyan bir hizmet sözleşmesi olduğu görülmektedir (Aydos, 2013; Cem, 2012). Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı Madde 24 ve 25 uyarınca, kulüplere sporcunun özel hayatına özen göstermesini bekleme ve sporun marka değerini zedeleyici beyanları yasaklama yetkisi verilmiştir (TFF, 2016). Yargıtay içtihatlarında (örn. Yargıtay 9. HD, E. 2010/400, K. 2010/7264) sporcuların TBK çerçevesinde kulübe karşı özen ve sadakat yükümlülüğü taşıyan işçiler olduğu tescillenmiştir. Ancak yargı, sivil eylemlerin haklı fesih sayılabilmesi için eylemin sportif performansı doğrudan olumsuz etkilediğinin ispatlanmasını ve feshin ölçülülük ilkesine uygun olmasını şart koşmaktadır (Aydos, 2013; Yılmaz, 2017). Sözleşme serbestisi kapsamındaki ahlak hükümleri (morality clauses) ise kulüplerin ve şirketlerin takdir yetkisini sınırları öngörülemez biçimde genişletmiştir (Epstein, 2016). Bu kapsamda literatürden elde edilen ifade özgürlüğü kısıtlamalarına ve sözleşme fesihlerine yönelik dönüm noktası niteliğindeki emsal kararlar Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1. Sporcu Sözleşmelerinde İfade Özgürlüğü, Ahlak Hükümleri ve Serbest Dolaşıma İlişkin Emsal Yargı Kararları

Dava / Vaka	Yıl	Uyuşmazlık Konusu	Yargısal / Kurumsal Sonuç ve Bulgu
Mendenhall v. Hanesbrands, Inc.	2012	NFL oyuncusunun siyasi/felsefi Twitter paylaşımı.	Sözleşmedeki nihai otorite (conclusive authority) argümanına dayanılarak sözleşme şirket tarafından tek taraflı feshedilmiştir.
Nader v. ABC Television	2005	Bireyin henüz hüküm giymeden tutuklanması.	Tutuklanma durumu itibar zedelenmesi kabul edilerek sözleşme feshi yargı tarafından onanmıştır.

Dava / Vaka	Yıl	Uyuşmazlık Konusu	Yargısal / Kurumsal Sonuç ve Bulgu
Ollie Robinson Vakası (Carter-Ruck, 2021)	2021	Kriketçinin sekiz yıl önceki (ergenlik dönemi) sosyal medya paylaşımları.	Ahlak hükümlerinin zaman aşımı olmaksızın geçmişe dönük uygulandığı görülmüş, sporcu uluslararası müsabakalardan men edilmiştir.
Lassana Diarra v. FIFA (CJEU, C-650/22)	2024	FIFA RSTP 17. Maddesi kapsamındaki tazminat ve transfer kısıtlamaları.	Kuralların AB İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın (TFEU) 45. Maddesindeki işçilerin serbest dolaşım hakkını ihlal ettiğine hükmedilmiştir.

Tablo 1'de yer alan 4 Ekim 2024 tarihli Lassana Diarra v. FIFA kararı, kulüplerin sporcular üzerindeki sözleşmesel tahakkümünü hukuken zayıflatmış ve Hollanda menşeli "Justice for Players" (2025) girişimi gibi toplu tazminat davalarının önünü açmıştır.

3.2. Siber-Fiziksel Gözetim, Veri Mahremiyeti ve Psikolojik Etkiler (Teknostres)

Sporda sivil yaşama yönelik müdahalelerin dijital boyutu, giyilebilir teknolojiler üzerinden yapılan siber-fiziksel gözetimdir. Antrenman ve dinlenme süreçlerinden elde edilen bu verilerin hukuki statüsü ve yaratmış olduğu ihlal potansiyelleri incelenmiş ve elde edilen mevzuat/vaka analizleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Sporda Dijital Gözetim ve Veri Mahremiyeti Çerçevesi

Mevzuat / Vaka	Kapsam ve İlgili Madde	Mahremiyet İhlali ve Hukuki Boşluk Bulgusu
KVKK & GDPR (Erdinç, 2020)	KVKK Madde 6 / GDPR Madde 9 ve 15-17.	Sensör verileri "özel nitelikli kişisel veri"dir. Ancak katmanlı analitik sistemlerde verinin izlenebilirliği/silinmesi teknik olarak sınırlandırılmaktadır (Kwon, 2025).
HIPAA Yasası (ABD)	Sağlık verilerinin korunması yasası.	Profesyonel spor takımlarını "sağlık hizmeti sunucusu" saymadığı için mevzuatta hukuki bir boşluk oluşturduğuna dikkat çekilmektedir (Osborne & Cunningham, 2017).
Project Red Card (Birleşik Krallık) (Hasan, 2020)	GDPR kapsamında açılan ilk kolektif veri davası.	Yüzlerce oyuncu, performans/biyometrik verilerinin bahis şirketlerince izinsiz kullanımına karşı hukuki yollara başvurmuştur (Kowalski, 2021; Sisk, 2025).

Asimetrik güç dengesi nedeniyle sporcuların rıza mekanizmasını işletemediği ve sistemin bir katılım ön şartına dönüştüğü görülmüştür. Bu sürekli dijital gözetimin sporcular üzerinde yarattığı psikolojik etkilere yönelik en güncel bulgular (Werner ve Bischof, 2024; Doré, 2025), klinik bir "teknostres" ve "anksiyete" tablosunu doğrulamaktadır. Literatüre yeni kazandırılan spora özgü teknostres faktörleri Tablo 3'te listelenmiştir.

Tablo 3. Performans Odaklı Sporcularda Teknostres Faktörleri

Geleneksel İş Yaşamından Uyarlanan Faktörler	Spora Özgü Olarak Literatüre Kazandırılan Yeni Faktörler
Literatürde var olan 8 temel geleneksel teknostres faktörü.	1. Performans artırma zorunluluğu 2. Bağlam eksikliği 3. Dijital görünürlük 4. Geri bildirim dâhil etme baskısı 5. Ölçüm verilerine saplantı 6. Kıyaslama baskısı 7. Sürekli izlenme hissi 8. Algı tutarsızlığı

Kaynak: Werner ve Bischof (2024) çalışmasından uyarlanmıştır.

İlaveten Doré (2025), sosyal medya görünürlüğü ve çevrimiçi eleştirilerin sivil hayatta dijital gözetim hissi yaratarak klinik anksiyeteye yol açtığına işaret etmektedir.

3.3. Uluslararası Spor Tahkiminde (CAS) İnsan Hakları ve Yargısal Denetim

Bulguların son aşamasında, spor dünyasının özerk yargı organı olan CAS kararlarının devlet mahkemelerince denetimi incelenmiştir. İsviçre Federal Mahkemesi (SFT) ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) arasındaki hukuki yaklaşım farkları ve kırılma noktaları Tablo 4'te kronolojik olarak sunulmuştur.

Tablo 4. CAS Kararlarının Devlet ve İnsan Hakları Mahkemelerince Denetimine İlişkin Dönüm Noktaları

Dava Adı	Yıl / Mahkeme	Yargısal Karar ve Hukuki Bulgu
Francelino Matuzalem (Swiss Supreme Court, 2012)	2012 / SFT	Ömür boyu futboldan men cezası, mesleki özgürlüğe saldırı (kamu düzeni ihlali) sayılarak iptal edilmiştir.
Mutu & Pechstein v. Switzerland	2018 / AİHM	Sporcuların CAS tahkimine özgür iradeleriyle değil, "zorunlu" olarak katıldıkları tescillenmiştir.
Blake Leeper (Practical Law Arbitration, 2021)	2021 / SFT	Ampute atlete yüklenen ispat külfeti onanmış, SFT'nin kamu düzeni incelemesini dar tuttuğu görülmüştür.
Semenya v. Switzerland	10 Temmuz 2025 / AİHM	Tahkimin zorunlu doğası gereği, devlet mahkemelerinin insan hakları konularında mutlaka katı inceleme ve detaylı orantılılık testi yapmak zorunda olduğu hükme bağlanmıştır (Cooper, 2025).

TARTIŞMA

Bulgularda sunulan yargı kararları ve ampirik veriler birlikte değerlendirildiğinde, sporun özerk hukuk kuralları olan "Lex Sportiva"nın devletler üstü ve denetimsiz bir ütopya olma iddiasının yargısal denetime tabi olduğu görülmektedir. Söz konusu hukuki paradigma değişimini tetikleyen temel içtihatlar ve bu kararların yapısal etkileri Tablo 5'te sistematik olarak sunulmaktadır:

Tablo 5. Spor Hukukunda İnsan Hakları Eksenindeki Temel Kırılma Kararları

Dava / Karar	Yıl	Yargı Mercii	İhlal Hak / Edilen İhtilaf Konusu	Hukuki Noktası	Etki (Kırılma)
Mendenhall v. Hanesbrands	2012	ABD Federal Mahkemesi	İfade Özgürlüğü vs. Ahlak Hükümleri	İşverenin soyut itibar kaybı gerekçesiyle sözleşmeyi tek taraflı feshetme yetkisi onandı.	
Mutu & Pechstein	2018	AİHM	Adil Yargılanma Hakkı	Sporcuların CAS tahkimine özgür iradeleriyle değil, zorunlu olarak katıldıkları tescillendi.	
Lassana Diarra v. FIFA	2024	CJEU	Serbest Dolaşım ve Rekabet Hakkı	FIFA'nın orantısız transfer tazminatı kurallarının AB Hukukuna aykırı olduğu karara bağlandı.	
Semenya v. Switzerland	2025	AİHM (Büyük Daire)	Beden Bütünlüğü ve Ayrımcılık	Ulusal mahkemelerin, CAS kararlarını katı bir insan hakları ve orantılılık testinden geçirmek zorunda olduğu hükmedildi.	

Not: Tablodaki ihtilaf konuları ve hukuki etkiler, ilgili AİHM, CJEU ve ABD Federal Mahkemesi içtihatları incelenerek yazar tarafından sentezlenmiştir.

4.1. Tahkim ve İnsan Hakları Denetimindeki Dönüşüm

Geleneksel olarak SFT, CAS kararlarını iptal yetkisini son derece kısıtlı bir çerçevede tutmuş; atlet Blake Leeper and Caster Semenya'nın ilk başvurularında bu dar inceleme standardının arkasına sığınmıştır (Weible ve ark., 2025). Ancak Mutu ve Pechstein kararıyla başlayan kırılma, AİHM Büyük Dairesi'nin Temmuz 2025 tarihli Semenya v. Switzerland kararı ve ardından Avrupa Adalet Divanı'nın Ekim 2024 tarihli Lassana Diarra kararı ile evrensel bir hukuk içtihat gelişimine dönüşmüştür.

AİHM'in ulusal mahkemelere dayattığı katı inceleme ve detaylı orantılılık testi zorunluluğu, matbu sporcu sözleşmelerine eklenen ahlak ve gözetim şartlarının temel insan

hakları terazisinde tartılmasını mecburi kılarken; CJEU'nun Diarra kararı, sporcuların kulüpler karşısındaki pazarlık gücünü zayıflatan haksız fesih tazminatı zincirini ve transfer ambargolarını AB'nin serbest dolaşım ilkeleri uyarınca geçersiz saymıştır. Bu kararlar, kulüplerin, sponsorların veya federasyonların adil rekabet veya marka koruması gibi soyut ticari argümanlar ileri sürerek sporcunun sivil, ekonomik ve bedensel hakları üzerinde orantısız kısıtlamalar kuramayacağını teyit etmiştir (European Court of Human Rights, 2025; Van der Merwe ve Cloete, 2024).

4.2. Sözleşme Serbestisinde Ahlak Hükümleri ve Ölçülülük İlkesi

Sözleşme hukukunda ahlak hükümleri, geniş yorumlandığında işveren lehine orantısız bir fesih aracına dönüşebilir (Carty, 2022). Bulgularda yer alan Mendenhall ve Nader emsalleri ile Ollie Robinson vakası, sporcunun tek bir sivil eylemi yüzünden kariyerinin nasıl yok edilebileceğini gösterirken (Carty, 2022); kulübün veya sponsorun etik skandallarında sporcunun markasını korumak için sözleşmeyi feshetme hakkının bulunmaması derin bir güç asimetrisi yaratmaktadır.

Özellikle Türk Borçlar Kanunu dogmatğinde ve Yargıtay'ın hizmet sözleşmelerine ilişkin sadakat borcu sınırlarını çizen içtihatlarında vurgulanan ispatlanabilir zarar ve ölçülülük şartı ile Amerikan sözleşme pratiğindeki soyut imaj zedelenmesi gerekçesi tam bir tezat oluşturmaktadır (Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 2010). Yılmaz (2017) ve Aydos (2013)'un yaklaşımı ışığında, bir feshin haklı nedene dayanabilmesi için sporcunun mesai dışı sivil eyleminin sportif performansını doğrudan düşürdüğünün somut bir illiyet bağıyla kanıtlanması zorunludur. TFF Talimatlarındaki özel hayata özen gösterme yükümlülüğünün sınırları aşılıp, oyuncunun ifade özgürlüğünün tamamen kulüplerin takdir yetkileriyle cezalandırılması, ölçülülük ilkesinin açık bir ihlalidir.

4.3. Siber-Fiziksel Gözetim, Rıza İllüzyonu ve Veri Egemenliği

Siber-fiziksel gözetim mekanizmaları ise modern spor hukuku tartışmalarının en karmaşık dijital fay hattını oluşturmaktadır. Bulgular, KVKK ve GDPR normlarında biyometrik verilerin işlenmesinin özgür iradeyle verilmiş açık rızaya bağlandığını gösterse de elit spordaki asimetric güç dengesi, bu rıza beyanını Kwon'un (2025) tanımladığı gibi bir "katılım ön şartı illüzyonuna" dönüştürmektedir. Profesyonel bir sözleşmeyi imzalamak üzere olan bir sporcunun, verilerinin 7/24 izlenmesini reddedebilecek pazarlık gücü bulunmamaktadır.

Ayrıca, ABD'deki HIPAA yasasının kulüpleri kapsamaması (Osborne ve Cunningham, 2017) ve verilerin algoritmik sistemlerde geri döndürülemez şekilde erimesi, sporcu verinin öznesi olmaktan çıkarıp bizzat verinin nesnesi hâline getirmektedir. Spor bahislerinin yasallaşmasıyla birlikte artan kâr hırsı ve verilerin üçüncü partilere sızması tehlikesi, bu sorunu daha da derinleştirmiştir (Sisk, 2025). Bu yapısal sorunun çözümü, literatürde "Project Red Card" girişimiyle de talep edilen Sporcu Veri Egemenliği (Athlete Data Sovereignty) modelidir (Kowalski, 2021).

Bununla birlikte, gizlilik krizini teknolojik yollarla aşmak için verilerin üçüncü parti şirketlerin merkezi sunucularına aktarılmadan sporcuların kendi cihazlarında ve mahalli veri setlerinde anonim şekilde analiz edilmesini sağlayan dağıtık sistemler (federated learning) gibi etik yapay zekâ yaklaşımlarının teşvik edilmesi gerekmektedir (Piechowiak ve ark., 2025). Tartışmalar, Avrupa Adalet Divanı'nın ortak veri sorumlusu doktrini kapsamında, verilerin mülkiyetinin yalnızca kurumlara bırakılamayacağı, sporcu sendikaları ile kulüpler arasında bir eş mülkiyet sisteminin zorunlu olduğu yönünde birleşmektedir (Kwon, 2025).

4.4. Dijital Gözetimin Psikolojik Maliyeti ve Teknostres

Psikolojik boyut ele alındığında, sözleşme kaynaklı sürekli siber-fiziksel izlemenin yarattığı tahribat, Werner ve Bischof (2024)'un ampirik çalışmasında saptanan 16 faktörlü teknostres tablosuyla netleşmektedir. Kulüpler performans artışı amacıyla sensör yatırımları yaparken, sporcuda oluşan ölçüm verilerine saplantı, sürekli izlenme hissi ve dijital görünürlük baskısı tam tersi bir etki yaratarak tükenmişliğe yol açmaktadır. Sporcunun dinlenme alanlarında dahi mesai yapıyormuşçasına izlenmesi, sivil bağımsızlığı zedeleyen bir teknolojik işgaldir.

Öte yandan Doré (2025)'nin bulgularının da vurguladığı gibi, sosyal medya görünürlüğü ve dış dünyadan gelen dijital yargılamalar, sporcunun sivil dijital dünyada sürekli hesap verme zorunluluğu hissetmesine yol açarak klinik anksiyeteyi derinleştirmektedir. Otoriter gözetim yapılarının sporcuda psikolojik güvenliği (psychological safety) yok ettiği dikkate alındığında (Maltseva, 2020); gözetim ve kısıtlama araçlarının cezalandırıcı bir silah veya fesih sebebi olarak değil, yalnızca şeffaf, sınırlı ve rızaya dayalı pedagojik gelişim araçları olarak konumlandırılması modern spor yönetiminin temel gerekliliklerindendir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma, yüksek performans sporunun yalnızca fiziksel bir rekabet alanı olmaktan çıkıp sporcuyu her yönüyle metalaştıran bir endüstriye dönüştüğünü göstermektedir. Kulüplerin, sponsorların ve spor federasyonlarının marka değerlerini ve ticari yatırımlarını koruma güdüsü, matbu sözleşmeler aracılığıyla sporcunun sivil yaşantısı, ifade özgürlüğü ve bedensel özerkliği üzerinde orantısız bir tahakküme dönüşmüştür. İşçi-işveren arasındaki eşitsiz güç dengesi içinde "sözleşme serbestisi" ve "açık rıza" gibi hukuki kavramların fiiliyatta büyük ölçüde işlevsiz kaldığı, bilhassa biyometrik verilerin sürekli işlenmesi ve muğlak ahlak hükümleri bağlamında sporcunun sivil bir birey olarak varlığının geri plana itildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularından hareketle ulaşılan en temel hukuki sonuç; spor hukukunun kendine has özerk yapısının (Lex Sportiva) evrensel insan hakları normlarından, AB hukukundan ve denetimsiz bir serbest piyasadaki bağımsız bir alan yaratamayacağına işaret etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın literatüre ve spor endüstrisine temel katkısı; yüksek performans sporunda kâr, izlenebilirlik ve başarı hedeflerinin, bireyin devredilemez hak ve özgürlüklerinin önüne geçemeyeceğini güncel içtihatlar ve ampirik psikolojik verilerle (teknostres) sentezleyerek ortaya koymasındır. Sonuç itibarıyla, sporcu sözleşmelerinin insanlık onurunu, bedensel otonomi ve dijital mahremiyeti merkeze alan çağdaş, adil ve orantılı bir müzakere zeminine taşınması, modern spor etiğinin öncelikli bir ihtiyacıdır.

Öneriler

Spor endüstrisinin hukuki sürdürülebilirliği ve sporcunun psikolojik güvenliğinin tesisi için politika yapıcılara, hukukçulara ve spor yöneticilerine yönelik şu adımların atılması önerilmektedir:

- Ahlak ve itibar hükümleri objektif kriterlere bağlanmalı; özel hayat ihlallerinin sözleşme feshine konu olabilmesi için sportif performansla doğrudan olumsuz etki şartı aranmalıdır. Ayrıca, sözleşmelerde karşılıklılık ilkesi gözetilmeli ve CJEU'nun Diarra kararı doğrultusunda haksız transfer ambargoları engellenmelidir.
- Sporcu verilerinin ticari bir meta olarak kontrolsüzce kullanılması önlenmelidir. Sporcuya verisi üzerinde mutlak söz hakkı tanıyan "veri egemenliği" modelleri benimsenmeli ve sızıntıları önlemek için federe öğrenme (federated learning) gibi dağıtık analiz sistemleri zorunlu güvenlik standardı hâline getirilmelidir.

- Sporcunun sivil hayatını da kapsayan kesintisiz siber-fiziksel gözetim uygulamaları, ölçülülük ilkesi gereği sınırlandırılmalıdır. Sporcunun ruh sağlığını korumak adına, dinlenme ve özel hayat alanları teknolojik işgalden arındırılmalıdır.
- Tahkim kurulları ve ulusal mahkemeler, uyuşmazlıkları yalnızca sportif kurallarla değil, temel kişilik hakları ekseninde de değerlendirmelidir. Sporcunun kariyerini etkileyen kararlarda katı bir orantılılık testinin uygulanması önem taşımaktadır.

Sınırlılıklar

Çalışmanın sunduğu bulgularda kullanılan yöntem normatif derleme niteliğindedir. Bu araştırmada yalnızca belirli hukuk sistemleri (AB Hukuku, AİHM İçtihatları ve Türk Hukuku) incelenmiş olup doğrudan bir ampirik veri toplanmamıştır. Sonuçlara yönelik değerlendirme ve yorumlar mevcut literatür, seçilmiş emsal yargı kararları ve doktrin ile sınırlıdır.

KAYNAKLAR

- Aydos, O. S. (2013). Sporcucu sözleşmesinin feshi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 62(3), 643-690. https://doi.org/10.1501/Hukfak_00000001722
- Carter-Ruck. (2021). Law in sport review: Guidance for athletes on social media use and reviewing historic posts. Carter-Ruck Solicitors.
- Carty, A. W. (2022). Canceled: Morality clauses in an influencer age. Lewis & Clark Law Review, 26(2), 565–612. <https://lawcommons.lclark.edu/lclr/vol26/iss2/9>
- Cem, Ç. (2012). Profesyonel futbolcu transfer sözleşmesi (1. bs.). [Yayınevi bilgisi belirtilmemiş]. ISBN 978-605-5373-69-6.
- Cooper, J. (2025). Intervention: Semenya v Switzerland (European Court of Human Rights, Grand Chamber), No. 10934/21. Entertainment and Sports Law Journal, 23(1). <https://www.entsportslawjournal.com/article/id/1985/>
- Court of Justice of the European Union. (2024). Fédération internationale de football association (FIFA) v. BZ (Lassana Diarra), Case C-650/22, Judgment of 4 October 2024.
- Çiçek, M. (2024). Türkiye’de Biyometrik Veri Güvenliği: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Çerçevesinde Etik Bir Değerlendirme. Kişisel Verileri Koruma Dergisi, 6(2), 54-76. <https://izlik.org/JA78XL44UN>
- De Moya, J.-F., & Pallud, J. (2020). From panopticon to heautopticon: A new form of surveillance introduced by quantified-self practices. Information Systems Journal, 30(5), 940–976. <https://doi.org/10.1111/isj.12284>

- DeShane, T. (2024). Wearable technology in intercollegiate sport: Ethical and legal considerations of collecting student-athlete biometric data. Western Michigan University, Lee Honors College.
- Doré, T. (2025). Impact of social media pressure on the psychological well-being of collegiate athletes. ResearchGate.
https://www.researchgate.net/publication/395406364_Impact_of_Social_Media_Pressure_on_the_Psychological_Well-Being_of_Collegiate_Athletes
- Epstein, C. (2016, January 6). Morals clauses: Past, present and future. Journal of Intellectual Property & Entertainment Law (JIPEL), 5(1). <https://jipel.law.nyu.edu/morals-clauses-past-present-and-future/>
- Erdinç, G. H. (2020). Ölçülülük İlkesi ve Açık Rıza Kapsamında Biyometrik Verilerin İşlenmesi. Kişisel Verileri Koruma Dergisi, 2(1), 1-19. <https://izlik.org/JA46GH39FW>
- European Court of Human Rights. (2018). Mutu and Pechstein v. Switzerland, Apps. no. 40575/10 and 67474/10, Judgment of 2 October 2018.
- European Court of Human Rights. (2025). Semenya v. Switzerland [GC], App. no. 10934/21, Grand Chamber Judgment of 10 July 2025.
- Giulianotti, R. (2005). Sport: A critical sociology. Polity Press.
- Hasan, N. (2020, September 9). Project Red Card: UK soccer players call foul on the use of their personal data. Inside Sports Law. Norton Rose Fulbright.
- Justice for Players. (2025). Justice for Players launches class action following Lassana Diarra ruling. Morgan Sports Law.
- Kowalski, J. (2021). Sports data mining: Project Red Card. DAC Beachcroft.
- Kwon JW (2025) Athlete data sovereignty: addressing the legal and policy gaps in sports technology. Front. Sports Act. Living 7:1742484. doi: 10.3389/fspor.2025.1742484
- Maltseva, K. (2020). Wearables in the workplace: The brave new world of employee engagement. Business Horizons, 63(4), 493–505.
- Mendenhall v. Hanesbrands, Inc., 856 F. Supp. 2d 717 (MDNC 2012).
- Nader v. ABC Television, Inc. (2005). 150 Fed. Appx. 54 (2d Cir. 2005).
- Osborne, B., & Cunningham, J. L. (2017). Legal and ethical implications of athletes' biometric data collection in professional sport. Marquette Sports Law Review, 28(1), 37-84.

- Piechowiak, M., Goch, A., Panas, E., Masiak, J., Mikołajewski, D., Rojek, I., & Mikołajewska, E. (2025). The Global Importance of Machine Learning-Based Wearables and Digital Twins for Rehabilitation: A Review of Data Collection, Security, Edge Intelligence, Federated Learning, and Generative AI. *Electronics*.
- Practical Law Arbitration, & Schellenberg Wittmer Ltd. (2021, July 20). CAS award in Blake Leeper case upheld (Swiss Supreme Court). Thomson Reuters Practical Law.
- Sisk, S. (2025). How gambling interest in player biometric data could disrupt sports privacy laws. *Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law*.
- Socolow, B. R. (2008). What every player should know about morals clauses. *Moves Magazine*, Loeb & Loeb LLP.
- Swiss Supreme Court. (2012). Landmark ruling setting aside CAS award for violation of substantive public policy (Case 4A_558/2011). *Practical Law*.
- Türkiye Futbol Federasyonu. (2016). Profesyonel Futbolcuların Statüsü ve Transferleri Talimatı.
- van der Merwe, B., & Cloete, R. (2024). The doctrine of proportionality: A proposed solution to human rights infringements in sports adjudication. *De Jure Law Journal*, 57(1), 160–168.
- Valkenburg, D., de Hon, O., & van Hilvoorde, I. (2014). Doping control, providing whereabouts and the importance of privacy for elite athletes. *The International journal on drug policy*, 25(2), 212–218.
- Weible, E., Cerqueira, C., & Viret, M. (2025, October 10). The legal implications of the Semenya ruling from a Swiss perspective. *Strasbourg Observers*.
- Werner, M., & Bischof, A. (2024). The double-edged sword of self-tracking: Investigating factors of technostress in performance-oriented cycling and triathlon. *Frontiers in Sports and Active Living*, 6, 146.
- Yargıtay 9. Hukuk Dairesi. (2010). Esas No: 2010/400, Karar No: 2010/7264. T.C. Yargıtay Başkanlığı.
- Yılmaz, A. Ç. (2017). FIFA & CAS Kuralları Çerçevesinde Uluslararası Nitelikli Profesyonel Futbolcu Sözleşmesinin Feshi. On İki Levha Yayıncılık.

Extended English Summary

Introduction: The historical evolution of sport has resulted in its transformation from a purely physical field of competition to a massive advertising, broadcasting, data and entertainment industry on a global scale. This tremendous transformation has radically changed the legal and ontological status of the professional athlete; In traditional sociological approaches, the athlete, defined as a simple actor who demonstrates his physical abilities on the field, has been transformed into a basic "human capital" that must be optimized and meticulously managed at all times in the modern age. The financial volume reached by the sports industry today is extraordinary. Heavy risk management and brand protection reflexes brought about by huge financial investments have paved the way for corporate control mechanisms to extend beyond the boundaries of stadiums and training facilities. This situation has given rise to one of the most critical and current discussion areas in the discipline of Sports Law, which examines the structural conflicts between the civil autonomy of the individual and the freedom of corporate contract. When today's printed professional athlete contracts are examined, it is seen that extremely harsh restrictions are imposed on the athlete's leisure activities that can be considered dangerous, forms of communication with the media, freedom of political expression and social life in order to secure the performance and club image. These clauses, whose historical origins date back to the Hollywood cinema industry of the 1920s and Babe Ruth's contracts, and are known today as "morals clauses", combined with the instantaneous circulation speed of social media, have turned into a disproportionate weapon of termination against the athlete. Moreover, with the revolution in training sciences and sports technologies, this surveillance culture has gained a cyber-physical dimension; Uninterrupted monitoring of biometric data has created a modern "panopticon" mechanism in high performance sports.

The main purpose of this study is to deeply examine the legal legitimacy of this institutional hegemony established over the civil autonomy and free movement rights of professional athletes through printed contracts in the context of national norms (TBK, KVKK) and international human rights (ECHR, GDPR, EU Law) in high performance sports, which has turned into a global industry.

Method: This research; It was designed with the **traditional (narrative) compilation method within qualitative research designs** in order to examine contract-related social restrictions from a multidimensional perspective, at the intersection of sports law, labor law, IT law (data privacy) and sports sociology disciplines. The study population of the research

consists of legal texts and academic literature written on professional sports contracts, athlete rights and surveillance practices in sports. The sample was selected by purposeful sampling method; The most current empirical and doctrinal research in the literature for the years 2024, 2025 and 2026 were included in the study. Document review technique was used as a data collection tool; Data were obtained through systematic searches carried out in national and international academy databases (TR Dizin, DergiPark, YÖK Thesis Center, HeinOnline, PubMed, Web of Science). Within the scope of the doctrinal analysis of the study, the primary legal sources, the Constitution of the Republic of Turkey, the Turkish Civil Code (TMK), the Turkish Code of Obligations (TBK), the Personal Data Protection Law No. 6698 (KVKK) and the European General Data Protection Regulation (GDPR) were examined. In the context of jurisprudence analysis, peer evaluations of Turkish judicial bodies (Supreme Court), awards of the Court of Arbitration for International Sport (CAS), decisions of the Swiss Federal Court (SFT), current landmark decisions of the European Court of Human Rights (ECHR) and the European Court of Justice (CJEU) have been systematically synthesized and interpreted.

Results: The findings reveal the basic basis of the restrictions in athlete contracts and the legal and psychological violations arising from these restrictions, with striking judicial precedents. It has been determined that the legal relationship between the athlete and the club is a service contract with a strict dependency element and imposes a broad duty of loyalty on the athlete. However, in the American judiciary, *Mendenhall v. In* examples such as the *Hanesbrands* (2012) case, the employer's unilateral termination of the contract on the grounds of intangible loss of reputation was approved; The Turkish Code of Obligations and the Supreme Court case law require that it be proven that the civil action directly negatively affects the sporting performance and that the termination be in accordance with the principle of proportionality. The most critical finding regarding contract termination and club change rights is the *Lassana Diarra v.* decision of the European Court of Justice (CJEU) on 4 October 2024. It is FIFA's decision. With this decision, it has been confirmed that FIFA's disproportionate transfer compensation rules are contrary to EU Law and the right to free movement, and corporate domination has been severely damaged. In the context of cyber-physical surveillance; It has been determined that biometric data obtained through wearable technologies has the status of special personal data within the scope of KVKK and GDPR. However, due to the asymmetrical balance of power in sports, it has been observed that the "explicit consent" mechanism has been legally invalidated and turned into an illusion of a prerequisite for participation. With the legalization of sports betting, this data has become open to commercial exploitation, which has led to collective data lawsuits such as the "Project Red Card" initiative in the United Kingdom.

On the psychological dimension, empirical studies in 2024-2025 confirmed that constant cyber-physical surveillance creates a clinical picture called "technostress" in athletes; The obligation to improve performance, digital visibility and the feeling of constant monitoring create deep anxiety. Finally, in the context of human rights review in the sports judiciary, the ECHR Grand Chamber's decision in Semenya v. dated 10 July 2025. The Switzerland decision condemned the restrictive attitude of CAS and the Swiss Federal Court towards human rights and required CAS decisions to be subjected to a strict proportionality test by state courts.

Conclusion: The research results clearly prove that the motivation to protect the commercial investments of clubs, sponsors and federations in high performance sports has turned into a disproportionate domination over the athlete's civil life, freedom of expression and physical autonomy through printed contracts. It has been observed that concepts such as "freedom of contract" and "explicit consent" remain dysfunctional in practice within the unequal balance of power between employee and employer. When the ECHR's Semenya and CJEU's Diarra decisions are evaluated together, the claim of "Lex Sportiva", the autonomous legal rules of sports, to be a supra-state utopia independent of universal human rights and an uncontrolled free market, **is subject to strict constitutional and judicial oversight.** For a fair and sustainable sports ecosystem; Morality and reputation provisions must be tied to objective criteria, and violations must be subject to a direct negative impact on sporting performance. In addition, it is essential to establish the principle of legal reciprocity in contracts and prevent unfair transfer embargoes. In order to overcome the data privacy crisis, the uncontrolled use of athlete data as a commercial commodity must be prevented; "Athlete Data Sovereignty" models, which give the athlete absolute say, should be adopted and distributed analysis systems such as federated learning should be made a technological standard. Ultimately, uninterrupted surveillance covering the athlete's civilian life should be limited and a strict proportionality test should be applied to the decisions of arbitral tribunals, ensuring that the inalienable rights and freedoms of the individual are placed above any corporate profit objectives. Athlete contracts; It is an irreversible need for modern sports ethics to be moved to a contemporary negotiation ground that centers on human dignity, physical autonomy and digital privacy.